

شرح رساله الحقوق

طبق بیان امام سجاد (علیه السلام) حق چشم، هم پرهیز از نگاه حرام است و «وَأَمَّا حَقُّ بَصْرِكَ فَغَضُّهُ عَمَّا لَا يَحِلُّ لَكَ» و هم جلوگیری از رها سازی چشم «وَتَرَكُ ابْتِدَالِهِ»؛ ابتدال چشم، رها شدن چشم، بیهوده نگاه کردن باید ترک شود، بین این دو نیز فرق است. می گوید چشم را رها نکنید «الْأَلْمَوْضِعِ عِبْرَهُ» مگر در جایی که موجب عبرت باشد، موضع عبره به چه منظوری؟ منظور را نیز توضیح می دهد «تَسْتَقْبِلُ بِهَا بَصْرًا أَوْ تَسْتَفِيدُ بِهَا عِلْمًا فَإِنَّ الْبَصَرَ بَابُ الْاِعْتِبَارِ» برای ارتقاء بینش یا دانش، بصیرت و آگاهی برای بالا بردن بینش و دانش.

نمونه‌ای از نگاههای عبرت آموز

حال آن مواضع عبرت که توصیه شده اگر نگاهی می خواهد صورت بگیرد به آن مواضع و جایگاهها باشد کجاست؟ چند مورد را خدمتتان را عرض می کنم. مثلاً نگاه به قرآن، نگاه به پیامر و اهل بیت (علیهم السلام) نگاه به پدر و مادر و نگاه محبت آمیز به فرزند و همسر، اینها همه مواضع عبرت است، این چشم را به جای اینکه رها کنیم و همینطور برای خودش بچرخد و هرکاری دلش خواست بکند، به اینها که مواضع عبرت است بنگرد. حال خیلی چیزها موضع عبرت است و اینها تنها نمونه است.

۱. نگاه به قرآن

پیامبر گرامی اسلام می فرماید: «من سرّه ان یتمتع ببصره فی الدنیا فلیبصر من النّظر فی المصحف» هرکسی که می خواهد در دنیا از چشمانش بهره مند شود، بسیار در قرآن نظر کند. یا در یک روایت داریم «النّظر فی المصحف عباده» هر جایی که برای نظر و نگاه کردن وصف عبادت به کار می رود این یعنی همان موضع عبرت است. عبادیت به چه چیزی تحقق پیدا می کند؟ عبادیت به این است که انسان به خدا نزدیک شود و از آنچه که باعث دوری او از خدا می شود فاصله بگیرد. یکی از چیزهایی که انسان را به خدا نزدیک می کند و از معصیت دور می کند. نظر به قرآن است که هم اثر تکوینی دارد برای چشم، باعث می شود که بهتر از چشم بهره ببرد و هم اثر معنوی و تشریحی دارد، فایده مادی و معنوی هر دو وجود دارد.

۲. نگاه به اهل بیت و آثار ایشان

نگاه کردن به اهل بیت پیامبر و ائمه معصومین (علیهم السلام) و آنچه که متعلق به آنها است. حتی ممکن است شامل مزار و زیارتگاه آنان شود.

رسول گرامی اسلام می فرماید: «النّظر إلی آلِ مُحَمَّدٍ (ع) عبادة»^۱.

همچنین رسول خدا می فرماید هر کسی که به نوشته‌ای از فضائل حضرت علی نگاه کند (نوشته‌هایی که در مورد حضرت علی (علیه السلام) است) خداوند گناہانی که با نگاه کردن کسب کرده می آمرزد.

البته چه بسا نگاه کردن بر نوشته‌های مشتمل بر فضائل امیرالمومنین طریقیست دارد یعنی خداوند می خواهد اسباب آشنایی ما را با اهل بیت (علیهم السلام) فراهم می کند، لذا معنایش این نیست که آنها را بخواند و هیچ اثری در او نداشته باشد و در روی همان پاشنه بچرخد و گناہانش را ادامه دهد. فضائل حضرت علی (علیه السلام) را بخواند، ولی نه ولایت او برایش تقویت شود و نه رنگ

^۱ بحارالانوار، ج ۹۲، روایت ۱۴.

^۲ بحارالانوار، ج ۲۶، روایت ۳.

و بوی او را پیدا کند، به همان زندگی خودش ادامه دهد. ممکن است بگوییم ثواب دارد، باعث آمرزش گناه می‌شود به شرط اینکه اثر داشته باشد ولی کسی که بنایش این باشد که به گناهانش ادامه دهد، معلوم نیست چنین تأثیری داشته باشد.

۳. نگاه به پدر و مادر

رسول گرامی اسلام می‌فرماید: «النَّظَرُ إِلَى الْوَالِدَيْنِ عِبَادَةٌ»^۱ خیلی عجیب است، نظر به قرآن عبادت است، نظر به اهل بیت عبادت است، نظر به پدر و مادر نیز عبادت است. چیزهایی که ما از آن غافلیم و هیچ اهمیتی هم نمی‌دهیم بلکه خدای نکرده طور دیگری نگاه می‌کنیم؛ حتی بالاتر...

می‌فرماید «مَا مِنْ رَجُلٍ يَنْظُرُ إِلَى وَالِدَيْهِ نَظْرَ رَحْمَةٍ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ نَظْرَةٍ حَجَّةً مَبْرُورَةً»^۲ هیچ کس به پدر و مادرش نگاه آمیخته به محبت نمی‌کند مگر اینکه خداوند در ازای هر نگاه محبت آمیز یک حج مقبول برای او می‌نویسد. بستر قرب برای ما اینچنین فراهم است و ما از اینها غافلیم و به آنها توجه نمی‌کنیم. سپس پیامبر می‌فرماید: «وَإِنْ نَظَرَ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ»^۳ ولو اینکه روزی صد بار نگاه کند، به ازای هر نگاه یک حج مقبول برای او نوشته می‌شود. یعنی اگر صدبار نگاه کند صد حج مقبول برای او قرار می‌دهند، این خیلی عجیب است

۴. نگاه به برادر دینی

رسول خدا می‌فرماید «النَّظَرُ إِلَى الْأَخِ تَوَدُّهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِبَادَةٌ»^۴؛ نگاه به برادر دینی درحالیکه او را به خاطر خدا دوست داشته باشی عبادت است. نگاه کردن عبادت است، زیرا همه اینها موضع عبرت است. اینکه می‌گوید عبادت است برای این است که اینها همه موضع عبرت است، نگاه‌ها را از رهاشدگی باید معطوف کرد به این موارد.

۵. نگاه به وجه عالم

در روایت وارد شده که: «النَّظَرُ إِلَى وَجْهِ الْعَالَمِ عِبَادَةٌ»^۵ نگاه کردن به وجه عالم عبادت است. البته کدام عالم؟ آیا هر عالمی؟ از امام صادق (علیه السلام) سوال کردند که نظر به چه عالمی عبادت است؟ فرمود «هُوَ الْعَالَمُ الَّذِي إِذَا نَظَرْتَ إِلَيْهِ ذَكَرَكَ الْآخِرَةَ، وَ مَنْ كَانَ خِلَافَ ذَلِكَ فَالنَّظَرُ إِلَيْهِ فِتْنَةٌ»^۶ نظر به یک عالم عبادت است و نظر به یک عالم فتنه است. آن عالمی که تو را به یاد خدا بیندازد عبادت است ولی آن عالمی که تو را به یاد خدا نیندازد یا خدای نکرده به یاد شیطان بیندازد فتنه است و موجب گمراهی می‌شود

۶. نگاه به کعبه

در روایات برای نظر به کعبه ثواب‌ها و اثراتی ذکر شده است.

ما از این نگاه‌ها زیاد داریم، اینها نگاه‌هایی است که به عنوان عبرت برای انسان تلقی شده و مفید است و انسان باید مراقب باشد که چشمش را به هر سو نبرد و تا می‌تواند معطوف به این سو کند.

۷. نگاه به مخلوقات خداوند

^۱ مستدرک، ج ۱۵، ص ۲۰۴.

^۲ مستدرک، ج ۱۵، ص ۲۰۴.

^۳ بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۷۳، روایت ۵۹.

^۴ بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۰۵، روایت ۲۹.

نگاه به مخلوقات خدا از باب اینکه انسان را به تفکر فرو می‌برد، نگاه به آسمان و دریا و زمین و آن چیزی که انسان را به یاد عظمت خدا می‌اندازد، اینها همه نمونه بود که ما عرض کردیم، همه اینها موضع عبرت است.

«والحمد لله رب العالمین»